

NORGES HØYESTERETT

Den 20. desember 2023 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Matheson, Normann og Steinsvik i

HR-2023-2400-U, (sak nr. 23-181603STR-HRET), straffesak, anke over kjennelse:

A (advokat Jørgen Riple)

mot

Påtalemyndigheten (politiadvokat Benjamin Zuidhoek Larsen)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder prøving av vilkår for overlevering etter arrestordreloven.
- (2) A ble pågrepet av politiet 25. september 2023 på bakgrunn av en nordisk-europeisk arrestordre 22. september 2023 fra polske myndigheter. Grunnlaget for arrestordren er soning av rettskraftig dom i Polen på fengsel i to år, for kjøring i ruspåvirket tilstand.
- (3) Påtalemyndigheten fremmet 6. november 2023 begjæring om at retten behandlet spørsmålet om vilkårene for overlevering etter arrestordreloven er oppfylt.
- (4) Hordaland tingrett avsa 8. november 2023 kjennelse for at vilkårene for overlevering til Polen er til stede.
- (5) A anket. Gulating lagmannsrett forkastet anken ved kjennelse 16. november 2023.
- (6) A har anket til Høyesterett. Det anføres at arrestordreloven § 11 første ledd må tas på ordet, for så vidt den sier at en arrestordre «skal» avslås dersom den ettersøkte ikke var informert om tid og sted for det rettsmøtet hvor skyldspørsmålet ble behandlet. Dette er et absolutt krav. Uansett er det gitt nye opplysninger om en tilsynsfører oppnevnt av domstolen i Polen som tilsier at polske myndigheter burde ha klart å komme i kontakt med A.
- (7) *Påtalemyndigheten* har inngitt tilsvaret der man slutter seg til lagmannsrettens tolkning av arrestordreloven § 11 første ledd. Det er etter praksis fra EMD og EU-domstolen ikke et absolutt krav at den ettersøkte var klar over tid og sted for rettsmøtet der skyldspørsmålet ble behandlet. Spørsmålet er om den ettersøkte ved sin atferd stilltiende har frasagt seg retten til å være tilstede, og det har A gjort i dette tilfellet. Arrestordren kan da ikke avslås. Det bestrides for øvrig at opplysningen om tilsynsføreren setter saken i et annet lys.

- (8) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at det er en videre anke, slik at utvalgets kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens saksbehandling og lovtolkning, jf. straffeprosessloven § 388. Når det gjelder forholdet til Grunnloven og Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK), kan ankeutvalget også prøve den konkrete rettsanvendelsen, men ikke lagmannsrettens bevisbedømmelse.
- (9) Arrestordreloven § 11, som saken gjelder, skal sikre at overlevering ikke kommer i strid med EMK, jf. Prop. 137 L (2010-2011) merknad til § 11. Ettersom arrestordreloven gjennomfører den såkalte parallellavtalen mellom EU, Island og Norge, jf. HR-2021-2544-U avsnitt 13, bør arrestordreloven samtidig ikke tolkes strengere enn det som er nødvendig for å ivareta den ettersøkte rettigheter etter EMK.
- (10) EMK artikkel 6 innebærer blant annet en rett til å være tilstede under behandlingen av skyldspørsmålet. Dette er en rett den siktede etter EMD-praksis kan gi avkall på. Et slikt avkall kan gis uttrykkelig eller stilltiende – «either expressly or tacitly» – men det må godtgjøres på en utvetydig måte – «in an unequivocal manner», jf. EMDs dom *Dembukov mot Bulgaria* (68020/01) 28. februar 2008 avsnitt 47.
- (11) Et slikt stilltiende frafall kan foreligge selv om den siktede ikke har blitt orientert om tid og sted for rettsmøtet, hvis den manglende kunnskapen skyldes hans egen atferd. Siktede må ha «reasonably foreseen what the consequences of his conduct would be», se nevnte dom avsnitt 48.
- (12) Den siktede skal imidlertid ikke måtte bevise at han ikke flyktet for å unndra seg straffeforfølgning. Men det er til en viss grad opp til myndighetene å vurdere om vedkommende hadde god grunn til å flykte, jf. dommen avsnitt 49.
- (13) I *Dembukov mot Bulgaria* hadde den siktede mottatt et forbud mot å forlate den landsbyen han bodde i uten godkjenning fra myndighetene. Han brøt dette forbudet ved å skifte bosted uten å informere myndighetene om det. Den bulgarske domstolen fikk dermed ikke informert siktede om rettsmøtet i saken. Rettsmøtet ble likevel avholdt, og han ble funnet skyldig i anklagene mot seg. Bulgarias høyesterett nektet å gjenåpne saken. Etter EMDs oppfatning var dette ikke et brudd på EMK artikkel 6. Av dommens avsnitt 57 fremgår at det ble gjort en helhetsvurdering der flere momenter ble vektlagt. Et hovedpoeng var at den siktede hadde gjort seg selv utilgjengelig til å bli informert om rettsmøtet, og at han burde innsett hva dette kunne føre til.
- (14) Disse rettssetningene er også lagt til grunn av EU-domstolen i *Dworzecki*, C-108/16, avsagt 24. mai 2016. I dommens avsnitt 42 heter det fullt i tråd med rettssetningene i EMDs dom i *Dembukov mot Bulgaria*:

«I denne forbindelse bemærkes, at selv om anklagedes ret til selv at være til stede under retssagen udgør et vigtigt element i retten til en retfærdig rettergang, er denne ret ikke absolut. Anklagede kan af egen fri vilje udtrykkeligt eller stiltiende give afkald på denne ret under forudsætning af, at afståelsen er sket utvetydigt, at de nødvendige garantier i forhold til betydningen af den lovovertrædelse, for hvilken den anklagede retsforfølges, sikres, og at afståelsen ikke er i strid med væsentlige samfundsinteresser. En tilsidesættelse af retten til en retfærdig rettergang er navnlig ikke godtgjort, selv om anklagede ikke var personligt til stede, når den pågældende er blevet underrettet om tidspunktet og stedet for retssagen eller er blevet forsvaret af en juridisk rådgiver, som

vedkommende hadde givet mandat hertil (jf. i denne retning dom af 26.2.2013, C-399/11, Melloni, EU:C:2013:107, præmis 49).»

- (15) Om selve vurderingsnormen heter det i avsnitt 51 at det kan tas hensyn til siktedes atferd og «at der kan rettes en særlig opmærksomhed mod en eventuel åbenbar mangel på omhu fra den pågældendes side, navnlig når det fremgår, at denne har forsøgt at undgå forkyndelse af den underretning, som vedkommende var adressat for.»
- (16) Det avgjørende må etter dette være om den ettersøkte stilltiende kan sies å ha frasagt seg retten til å møte i straffesaken mot ham eller henne. En forutsetning er imidlertid at siktede kjente til straffesaken. Men hvis siktede ved sin atferd har gjort seg utilgjengelig, og han kunne forutsi hva følgene av sin atferd ville bli, er det ikke noe krav om at siktede er blitt informert om tid og sted for rettsmøtet.
- (17) Tingretten har i nærværende pekt på at siktede var informert om at han var mistenkt i en straffesak og at valget om å engasjere en forsvarer og å reise til Norge uten å foreta seg noe mer i saken, dermed var et valg han selv tok. Videre heter det:

«Retten kan heller ikke se at det er noen holdepunkter som tilsier at fremstilte har vist interesse for å delta selv i straffesaken mot ham, hverken i førsteinstans eller i andreinstans. Etter hans egen forklaring engasjerte han en forsvarer slik at hun skulle ta seg av saken på hans vegne. Som nevnt ble han også informert om utfallet i førsteinstans, og det var hans beslutning å anke denne. Slik retten forstår det har imidlertid ikke fremstilte vist noen videre interesse i å skulle delta i ankeforhandlingene, eller fremholdt at han skulle ha deltatt i avgjørelsen i førsteinstans.

Retten mener at disse omstendighetene samlet sett må innebære at fremstilte stilltiende har frasagt seg retten til å møte i straffesaken mot ham.»

- (18) Lagmannsretten tok utgangspunkt i at det etter arrestordreloven § 11 ikke gjelder et absolutt krav om at siktede har faktisk kunnskap om tid og sted for rettsmøtet. Det avgjørende må være om vedkommende har fått tilstrekkelig mulighet til å forsvare seg mot anklagene. Videre heter det:

«Lagmannsretten mener det må legges betydelig vekt på polske myndigheters redegjørelse for at innkalling ble forkynt for A i samsvar med polsk rett, og på den adresse som han selv oppga til politiet i anledning straffesaken. Det må også legges stor vekt på at A hele tiden har vært kjent med straffesaken i Polen, uten å ha tatt kontakt med polske myndigheter for å melde adresseendring, i tillegg til at han har hatt kontakt med sin forsvarer i Polen i anledning saken. Lagmannsretten er ut fra dette kommet til at A har hadde fått tilstrekkelig mulighet til å ivareta sitt forsvar i samsvar med reglene i EMK artikkel 6, og at arrestordreloven § 11 første ledd må fortolkes i samsvar med dette, slik tingretten også har kommet til.»

- (19) Lagmannsretten kom etter dette til at arrestordreloven § 11 første ledd ikke er til hinder for utlevering.
- (20) Høyesteretts ankeutvalg konstaterer at lagmannsrettens avgjørelse bygger på en riktig rettsoppfatning. Utvalget slutter seg videre til lagmannsrettens konkrete vurdering, så langt denne kan prøves innenfor utvalgets kompetanse.

- (21) Avslutningsvis nevnes at forsvarer i støtteskriv har anmodet om at anken ikke avgjøres før de opplysninger siktede har gitt om tilsynsfører oppnevnt av domstolen i Polen, er kontrollert. Påtalemyndigheten har etter henvendelse fra utvalget rettet spørsmål til polske myndigheter med anmodning om nærmere informasjon. Det som har fremkommet er blitt forelagt forsvarer. Utvalget kan ikke se at de opplysninger som er mottatt, setter saken i noen annen stilling. Det sentrale vurderingstemaet er som nevnt, om siktede ut fra sin atferd stilltiende har frasagt seg retten til å være tilstede.
- (22) Anken blir etter dette å forkaste.
- (23) Avgjørelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

Anken forkastes.

Kristin Normann
(sign.)

Wilhelm Matheson
(sign.)

Kine Steinsvik
(sign.)

Dokumentet er i samsvar med originalen:
Amalie Bekkum